

KOM-teatteri: MAKING OF LEAN OPEPAKETTI – Tehtäviä esityksen käsittelyyn

Koostanut KOM-teatterin yleisötyöntekijät Maaretta Riionheimo ja Rosa-Maria Perä

MAKING OF LEA -ESITYS

Juha Hurmeen uutuuskomediassa tapaamme ihastuttavaa, hurjaa ja epätoivoista porukkaa, jota yhdistää Aleksis Kiven uuden *Lea*-näytelmän saattaminen ensi-iltaan. Kovasta yrityksestä huolimatta lähes kaikki mikä vain voi mennä pieleen myös menee. Harjoitussalissa palmujen katveessa vallitsevat tuhon enteet, myrskyävät intohimot ja Baabelin kielten sekoitus. Aleksis Kiven alkoholismi ja orastava sekoaminen tekevät harjoituksista yhtä helvettiä.

Ensi-ilta lähestyy. Pääosan esittäjä, Tukholmasta Suomeen palkattu nti Charlotte Raa, ei osaa sanaakaan suomea. Kiven pahimmat kriitikot August Ahlqvist ja senaattori Agathon Meurman meuhkaavat jo etukäteen aggressiivisesti.

Making of Lea on lähestulkoon totta ja kertoo jokseenkin kaiken Suomen ja suomalaisuuden synnytystuskista vuonna 1869. Ja näin ollen se tulee näyttäneeksi, mistä me nykyihmiset tulemme ja keitä me oikein olemme.

ENSI-ILTA 15.2.2019 KOM-TEATTERISSA

TEKSTI JA OHJAUS: Juha Hurme

LAVASTUSSUUNNITTELU: Matti Rasi

PUKUSUUNNITTELU: Anne Kotola

MASKEERAUSSUUNNITTELU: Leila Mäkynen

VALOSUUNNITTELU: Tomi Suovankoski

ÄÄNISUUNNITTELU: Jani Rapo

KUOROLAULUJEN SÄVELLYKSET: Petra Poutanen

OHJAAJAN ASSISTENTTI: Ines Kakkonen

YLEISÖTYÖ: Jenni Bergius, Rosa-Maria Perä ja Maaretta Riionheimo

ROOLEISSA: Paavo Kinnunen, Jarkko Lahti, Vilma Melasniemi, Sara Melleri, Juho Milonoff ja Eeva Soivio

KOM-teatteri

Helsinkiläinen vuonna 1971 perustettu KOM-teatteri on yksi Suomen vanhimmista ryhmämuotoisista teattereista, jolla on oma vannoutunut ja alati kasvava katsojakuntansa.

KOM-teatteri on syntynyt palosta vaikuttaa yhteiskuntaan ja tehdä korkeatasoista, taiteellisesti kunnianhimoista sekä monimuotoista teatteria. Se on vuosikymmenten aikana kiertänyt esityksillään ympäri maailmaa, julkaissut useita klassikkoasemaan nousseita levyjä, tuottanut konsertteja ja lukemattomia esityksiä, jotka ovat jättäneet lähtemättömästi jälkensä Suomen teatterihistoriaan. KOM on toiminnallaan puolustanut vapauden, veljeyden ja tasa-arvon periaatteita tehden esityksiä muuttuvasta yhteiskunnasta ja yksilöistä sen puristuksessa.

KOM on tehnyt etenkin uutta kotimaista draamaa, mutta myös kansainvälisiä klassikkoja, romaanidramatisointeja, musiikkiteatteria, komediaa, tragediaa ja kaikkea siltä väliltä. KOM-teatterin lauluja paremmasta maailmasta lauletaan edelleen kaikkialla Suomessa ja jokainen KOMin sukupolvi kirjoittaa omat laulunsa. KOM-teatteri katsoo tulevaisuuteen, muistaa menneisyytensä ja on valmis uudistumaan yhteiskunnan mukana — periaatteistaan tinkimättä.

KOM-teatterilla on kaksi näyttämöä: varsinainen teatterisali, jossa on noin 300 paikkaa sekä rohkeita taiteellisia avauksia varten perustettu Aulanäyttämö. KOM-aulassa on myös maanantaisin konserttiohjelmistoa.

KOM-teatterissa on vakituinen ensemble. Lisäksi KOM käyttää jatkuvasti esityksissään vierailevia eturivin taiteilijoita ja muuta henkilökuntaa. KOM-teatteria johtaa näyttelijä, teatterinjohtaja Juho Milonoff.

Opepaketin lukuohjeet ja tavoitteet

Hyvä opettaja ja yhteistyökumppani,

Paketti on koottu Juha Hurmeen *Making of Lea*-esityksen käsittelyä varten viiden eri tarkastelukulman kautta. Kulmat ovat tällä kertaa seuraavat:

1. *Itse pihvi, eli Making of Lea*-esitys
2. *Aleksis Kivi – Suomalaisen kaunokirjallisuuden isä*
3. *Monikielinen Suomi*
4. *Suomalaisten kansallinen herääminen*
5. *Taiteen tehtävät?*

Paketin tavoitteena on tukea opettajia esityksen käsittelyssä toiminnallisen opetuksen keinoin. Paketti koostuu draamaa hyödyntävistä harjoitteista sekä kirjoittamiseen ja keskusteluun pohjautuvista tehtävistä. Kaikki harjoitteet ovat muokattavissa ryhmälle sopiviksi ja niitä voi käyttää myös vain osittain, mikäli toiminnallisuus koetaan luokassa haasteelliseksi. Toivomme harjoitteiden syventävän oppilaiden katsomiskokemusta aihekohtaisen pureskelun sekä esityksen ja oppilaan oman maailman välisen suhteen pohtimisen kautta. Tehtävät on rakennettu yhteiskunnallisen ja yksityisen välimaastoon, jotta käsiteltävään materiaaliin syntyisi omakohtainen suhde ja ymmärrys. KOM-teatteri haluaa kannustaa oppilaita itsenäisen ajattelun kehittämiseen, ryhmätyöskentelytaitojen parantamiseen sekä rohkeampaan ilmaisuun yleisötyönsä kautta. Tehtävät suositellaan valittaviksi ryhmäkohtaisesti, matalan kynnyksen periaatetta noudattamalla, jotta kaikkien olisi turvallista osallistua työskentelyyn. Pienikin siis riittää ja on alku jollekin suuremmalle. Mikäli esitystä käsittelevillä tunneilla päädytään tekemään draamaharjoitteita, kannattaa alkuun muistaa lämmittely- ja virittäytymisharjoitteiden merkitys. Myös sopiva tila, kuten auditorio tai liikuntasali helpottaa huomattavasti toiminnallista työskentelyä. Jos mahdollisuuksia tähän ei ole, kannattaa luokkahuone raivata tyhjäksi ja tuolit asettaa ympyrämuodostelmaan ennen tuntien alkua.

Kiitos tärkeästä työstäsi oppilaiden ja meidän kanssamme! Toivotamme uusien oivallusten syntymistä *Making of Lea*-näytelmän myötä!

Lämpöisin terveisin,

KOM-teatterin yleisötyöntekijät Rosa, Malla ja Jenni

LÄMMITTELY- JA VIRITTÄYTYMISHARJOITTEITA

PARIPÄLPÄTYS-HARJOITE

Ottakaa parit ja päättäkää kumpi on A ja kumpi B. A aloittaa, ja kysyy B:ltä: mistä sinä haaveilet, mitä sinä haluat tai mitä sinä ihmettelet? Kun yhteinen ajanotto kaikkien parien kesken alkaa, B aloittaa puhumalla taukoamatta yhden minuutin ajan, mitä mieleen tulee. A kuuntelee B:tä sanomatta sanaakaan. Jos B kuitenkin keskeyttää puheensa, auttaa A, ja kysyy: Mutta mitä sinä oikeasti haluat, haaveilet tai ihmettelet, riippuen tehtävänannosta. B voi halutessaan syventää pohdintaansa, samalla kun jatkaa puhettaan. Kun minuutti on kulunut, kysytään sama kysymys toisin päin. Kun molemmat ovat saaneet vastata kysymykseen, käydään kaikkien

Matalankynnyksen tehtävä, jossa kaikki tulee kuulluksi. Hyvä aloitustehtäväksi.

TÖÖT-2-3

Otetaan pari. Seistään parin kanssa vastakkain ja sanotaan vuoronperään 1-2-3-1-2-3-1-2... siten, että joka toisen sanoo aina toinen jne.. Kun tämä sujuu, niin korvataan 1 käsien yhteen lyömisellä (tai yksinkertaisella liikkeellä ja äänellä vaikkapa "tööt" ja käden nosto ylös). Kun tämä sujuu modifioidaan harjoitetta siten, että korvataan 2 sormien napsautuksella (tai jollain toisella liikkeellä ja äänellä, vaikkapa "jee" ja John Travoltan discoasento). Tämä jälkeen vaihdetaan vielä 3 tilalle jalan polkaisu (tai vapaavalintaisella äänellä ja liikkeellä esim. pyörähdyksellä).

Kannusta vauhtiin, isoon ääneen sekä liikkeisiin. Jos toisten edessä oleminen ja toimiminen jännittää monia tätä harjoitusta voi lopuksi tehdä niin että puolet tekee ja puolet katsoo tai jollei pareja ole liikaa jokainen pari voi näyttää vuorollaan. Voidaan tehdä myös suuressa piirissä niin että liike/ääni kiertää ympyrää.

Harjoituksen keskiössä kontakti, iloinen mokaaminen ja keskittyminen.

POMMI JA SUOJELIJA

Liikutaan tilassa mahdollisimman tasaisin välein sirottautuneina, ei piirissä. Mielikuvana voi olla jäälautta joka kaatuu, mikäli ihmiset eivät pidä huolta tasapainoisesta sijoittautumisesta eri puolille lauttaa. Kuljetaan aina kahden välistä. Kuitenkin koskematta toisiin. (Tavoitteena kontakti ja tietoisuus tilasta).

Ohjaaja kehottaa jokaista valitsemaan hiljaa mielessään joukosta henkilön A, samalla jatkaen kävelyä (liike pysähtyy helposti ohjeiden yhteydessä, siitä kannattaa usein muistuttaa), sitten toisen henkilön B. Kun ohjaaja lyö kädet yhteen henkilöstä A tulee pommi ja henkilöstä B suojelija, tehtävänä on pitää henkilö B itsen ja henkilö A:n välissä keinolla millä hyvänsä. Vaihdetaan toisin päin.

Jatketaan kävelyllä, unohdetaan äskeiset, valitaan uudet kaksi henkilöä, nyt läpsäyksestä A muuttuu magneetiksi, joka vetää puoleensa ja B magneetin toiseksi navaksi, joka työntää koko ajan mahdollisimman kauas itsestä.

Jatketaan kävelyllä, unohdetaan äskeiset, valitaan taas uudet kaksi henkilöä, nyt tehtävänä on yhdistää heidän kätensä.

Jatketaan kävelyllä, unohdetaan äskeiset, pyritään koko ajan kulkemaan kahden ihmisen välistä.

Jatketaan kävelyllä, unohdetaan äskeiset, valitaan tilasta jokin paikka ja yksi henkilö, merkistä siirretään valittu henkilö valittuun paikkaan.

Tarkoituksena fyysinen lämmittely, kontakti ja virittäytyminen.

MENE JOS...

Yksi menee keskelle, ja muut menevät piiriin hänen ympärilleen. Keskellä olija aloittaa sanomalla: mene jos... tai ne jotka ovat... tai jos tykkäät... Ne joita asia koskee, joutuu lähtemään liikenteeseen ja vaihtamaan paikkaa. Viereisiin paikkoihin ei mielellään ole menemistä, joka voidaan sopia ennen harjoitteen alkamista. Se kuka viimeiseksi ehtii paikalle jää keskelle ja kysyy uuden kysymyksen. Harjoitetta kannattaa soveltaa esimerkiksi siten, että kaikkien kysymysten pitää tavalla tai toisella liittyä esitykseen, teatterivierailuun tai käsiteltävään aiheeseen. Näin ollaan salaa jo menossa kohti aihetta huomaamatta leikin kautta.

Harjoitteen tarkoituksena on tarjota tietoa ja lämmittää osallistujiaan.

MINÄ OLEN PUU

Tämän harjoitteen avulla voi nopeasti kartoittaa, mitä esityksestä on jäänyt erityisesti mieleen. Jos tekniikka ei ole tuttu, voi ensin tehdä harjoitusversion, kuten kuvattuna alla ja sitten toisen version, jossa otsikkona voi olla vaikka Aleksis Kivi tai vaikkapa 1868 kevään tapahtumat.

Ensimmäinen henkilö menee lavalle puuasentoon ja sanoo ”Minä olen puu”, seuraava menee paikalle ja täydentää sen menemällä kyykkyy vierelle ja sanoo ”Minä olen kivi”, kolmas menee paikalle nelin kontin puun viereen ja sanoo ”Minä olen koira”. Heille annetaan aplodit ja päätetään että vaikkapa koira jää. Henkilö sanoo uudestaan ”Minä olen koira.” kaksi muuta tulee täydentämään kuvan.

On hyvä tähdentää, ettei tarvitse keksiä mitään erikoista, tylsät ja tavanomaiset ideat ovat parhaita, ne mitkä tulevat ensimmäisenä mieleen, hyvä tilaisuus puhua mahdollisuuksien kehästä. Ainakin kouluikäisten kanssa on hyvä edetä järjestyksessä, ettei käy niin että nopeimmat ja rohkeimmat rynnivät aina ensimmäisinä ja toiset eivät pääse lainkaan.

1. MAKING OF LEA - KÄSITTELYN LÄHTÖKOHTANA ITSE ESITYS

1.1. NÄYTELMÄN HAHMOT

Pohtikaa näytelmässä esiintyneitä roolihahmoja, mitä kukakin edustaa ja miksi hahmot on luotu sellaisiksi kun ovat? Keskustelkaa mm. seuraavista kysymyksistä pareittain luokassa:

1. Minkälaisia persoonia hahmot ovat, miten kuvailisit heitä?
2. Valitkaa kaksi hahmoa ja pohtikaa mihin nämä toimintansa kautta pyrkivät, eli mitkä ovat heidän motiivinsa?
3. Oliko näyttämöllä näkyvissä erilaisia voimasuhteita, kädenvääntöjä tai hierarkioita?
4. Minkälaisina näette hahmojen elämänasenteet?
5. Miten kuvailisitte hahmojen kielenkäyttöä, miten ne poikkeavat toisistaan?
6. Muistuttavatko hahmot joitakin tässä päivässä eläviä tosielämän ihmisiä?
7. Mistä hahmot saattoivat haaveilla (salaa tai avoimesti haaveillen)?
8. Minkälaisessa maailmassa hahmot elävät, pohtikaa minkälaiseen yhteiskuntaan ja ajanjaksoon näytelmän tapahtumat sijoittuvat ja miten ne vaikuttavat hahmoihin?
9. Oliko hahmojen käyttäytymisessä havaittavissa epätoivoa, ja jos, niin minkälaista?
10. Mitä tunteita hahmoissa tunnistitte, ja mihin ne saattoivat liittyä?
11. Ovatko hahmot uhreja, ja jos, niin kenen tai minkä?

12. Ovatko hahmot sankareita, ja jos, niin miksi?
13. Valitkaa yksi näytelmän hahmoista ja kuvitelkaa että hänelle annettaisiin kaikki valta. Mihin suuntaan ko. hahmo lähtisi viemään Suomen kulttuuria, jos kaikki menisi hänen toiveidensa mukaisesti?
14. Minkälaisia seksuaalisia suuntautumisia hahmoista löytyy?
15. Kenen tai keiden tarinaa hahmot yleisemmällä tasolla kertovat, silloin, nyt, Suomessa, maailmalla?
16. Miksi *Making of Lea*-näytelmä on kirjoitettu ja miksi se on tärkeä nähdä?
17. Ovatko hahmot mielestänne älykkäitä, hulluja, terveitä vai sairaita, vai kaikkea tätä?
18. Löysittekö hahmoista toivoa, ja jos, niin minkälaista?
19. Löysittekö hahmoista itsenne, ja jos, niin kenestä ja mitä?

1.2. MIELIPIDEHARJOITUS: TYKKÄÄN – EN TYKKÄÄ

Listatkaa asioita, joista piditte ja asioita, joista ette pitäneet esityksessä. Tehkää listaus pareittain. Uskaltakaa olla asioista mieltä ja sanoa mielteenne ääneen pelkäämättä eriäviä mielipiteitä. Välttäkää "*emmätiiä ihasama*" tilaan vajoamista. Listatkaa vähintään 10 mieleen tulevaa asiaa. Käykää lopulta listat läpi yksi pari kerrallaan, siten että opettaja kokoaa lopuksi taululle kaikki esiin nousevat asiat kahden kategorian (*tykkään - en tykkää*) mukaisesti. Pohtikaa myös perustelut valinnoillenne, jotta saatte syvennettyä käsitystänne siitä, mistä tykkäätte ja mistä ette, ja miksi. Katsokaa seuraavaksi mitkä asiat saivat eniten ääniä ja mitkä vähiten. Käykää tässä vaiheessa läpi myös perustelut sille miksi mielipiteet jakautuvat, niin kuin jakautuvat. Eri mieltä oleminen on hyvin sallittua. Valitkaa lopulta tykätyimmät ja ei-tykätyimmät asiat ja tehkää molemmista yksi still-kuva, siten että puolet luokasta tekee toisen ja puolet toisen kuvan.

1.3. JUONIJANA

Muistelkaa hetki *Making of Lea*-näytelmän juonta. Mistä näytelmä alkaa, miten se etenee ja mihin se lopulta johtaa. Käykää koko näytelmä päässänne pikakelauksena läpi, jotta saatte hahmotettua sen kokonaisuudessaan. Miettikää seuraavaksi yksi kohtaus, hetki tai tapahtuma joka teihin erityisen vaikutuksen, tai jonka satutte muistamaan erityisen hyvin. Se saattoi joko säväyttää positiivisesti tai ärsyttää, ahdistaa ja kuvottaa. Hetki voi liittyä joko suoraan juoneen tai teoksen taiteelliseen toteutukseen. Se voi olla myös oivallus, joka linkittyy jollain tavalla omaan elämääsi tai muuhun reaali maailmaan. Mieti miksi valitsit juuri tämän

hetken/tapahtuman ja pohdi mikä asento kuvaisi sitä parhaiten. Seuraavaksi opettaja osoittaa luokkahuoneessa kuvitteellisen juonijanan alku- ja loppupisteen. Tehtävänä on asettua juonijanalalle siihen kohtaan, missä valittu kohtaus, hetki tai tapahtuma tapahtui. Opettaja käy tämän jälkeen juonijanan kronologisesti läpi alusta loppuun oppilas kerrallaan. Oppilas kertoo vuorollaan mitä esittää ja miksi valitsi juuri sen hetken. Jos asennon tekeminen tuntuu haastavalta, riittää sekin, että oppilaat vain asettuvat oikealle kohdalle janaa ja kertovat valitsemastaan kohdasta. Näin tietoa näytelmän mieleenpainuvimmista hetkistä saadaan kaikilta oppilailta ja keskustelu näytelmän purkamiseksi saa alkunsa.

1.4. TEATTERIKRIITIKON KENGISSÄ

Tutustukaa muutamiin teatteriesityksistä tehtyihin arvosteluihin tai etsikää *Making of Leasta* kirjoitettu kritiikki käsiinne, jotta saisitte jonkinlaisen käsityksen tämän tehtävän raameista. Kirjoittakaa seuraavaksi arvostelu *Making of Lea*-esityksestä näkemänne, kokemanne ja ymmärtämänne pohjalta. Voitte valita itse oman kriitikkopersonanne tyylin sekä sen pysyttekö kohteliaina ja neutraaleina, vai päädyttekö kertomaan ajatuksistanne vailla filttireitä, hehkuttamalla tai vihaamalla esitystä. Tekstistä saa tulla tunteikas, tai se voi perustua hienovaraisiin analyyseihin ja huomioihin. Pääasia, että yritätte luonnostella mistä esityksessä mahtaa olla kyse, ja teette sen oman ajattelunne pohjalta. Tehtävän tavoitteena on arvioida esitys, niin kuin te sen katsojina koitte, vaikka tekijöiden todelliset tarkoitusperät olisivatkin olleet aivan toiset. Kirjoittamisen iloa!

1.5. MAKING OF LEA-NÄYTELMÄN SYNOPSIS TÄSSÄ MAAILMAN AJASSA

Synopsis tarkoittaa tiivistelmää, lyhyttä yleiskuvausta teoksesta, jossa avataan teoksen sisältöjä, muotoa ja tapoja. Synopsiksessa vastataan tiiviisti kysymyksiin: miksi, mitä, kenelle ja miten? Tehtävänä on miettiä *Making of Lea*-esityksen synopsisista, oman tulkinnan kautta. Hahmottele, mistä näytelmässä saattaa olla kysymys ja miten se on ilmaistu. Voit myös kirjoittaa synopsisin auki. Pohdi tämän jälkeen, ketkä voisivat asettua näytelmässä esiintyneiden hahmojen tilalle tämän päivän todellisina henkilöinä omine vääntöineen, sillä ovathan *Making of Leankin* hahmot historiallisesti todellisia. Mieti mistä asioista, arvoista ja eduista tänä päivänä kiistellään, ja mitä yhtymäkohtia eri aikakausien tilanteilla voisi olla. Mieti myös mitä kriisejä meillä on joko nyt tai lähihistoriassamme ollut, ja miten ne heijastuvat tämän päivän politiikkaan, päätöksentekoon, valtataisteluun, kulttuuriin tai yleiseen ilmapiiriin. Kun

löydät sopivan aiheen, ja saat roolitettua näytelmäsi hahmot, voit luonnostella mielessäsi kevyen juonen. Kirjoita lopulta ytimekäs synopsis, jossa tiivistät valitsemasi ja luomasi näytelmän dilemman. Nimeä synopsis haluamallasi tavalla esim. Making of SOTE yms...vastaavilla hittinimillä.

2. ALEKSIS KIVI – SUOMENKIELISEN KAUNOKIRJALLISUUDEN ISÄ

2.1. VAPAANA VIRTAA KIVI

Älkää etsikö mitään tietoa Aleksis Kivestä, vaan ottakaa hyvä asento, kynä käteen ja tyhjentäkää pää häiritsevistä kohinaäänistä. Ajatelkaa sen jälkeen Aleksis Kiveä. Mitä tämä nimi tuo mieleenne? Minkään ajatelman, assosiaation tai mielikuvan ei tarvitse pitää paikkansa. Harjoitus ei testaa muistia tai faktatietojen osaamista, tarkoituksena on avata mielikuvia, joita nimi tuottaa. Kirjoittakaa 5-10 minuutin ajan sensuroimatonta ajatuksenvirtaa, siten että kirjoitukset alkavat: Aleksis Kivi on...

Lukekaa myöhemmin tekstit toisillenne pareittain ääneen ja vertailkaa mitä yhtymäkohtia ja eroavaisuuksia kaksi eri mielikuvaa pitää sisällään. Nostakaa muutamia löydöksiä luokassa esiin, mikäli haluatte keskustella niistä vielä yleisemmin luokassa.

2.2. ELÄYTYMISHARJOITE – HYLJEKSITYSTÄ MIEHESTÄ KANSALLISSANKARIKSI

Vaihe 1. Kuka oli Aleksis Kivi? Mitä vaikeuksia Kiven elämä sisälsi? Mitä vastoinkäymisiä hän kohtasi, ja ketkä vastustivat hänen tuotantoaan ja miksi? Etsikää vastauksia edellisiin kysymyksiin ja muodostakaa jonkinlainen käsitys Aleksis Kiven kärsimyksistä niin fyysisessä, psyykkisessä, taloudellisessa kuin sosiaalisessakin mielessä.

Vaihe 2. Laittakaa seuraavaksi silmät kiinni ja kuvitelkaa mahdollisimman tarkasti miltä Kivestä mahtoi tuntua hänen haasteellinen elämänsä ja tilanteensa. Yrittäkää samaistua kokonaisvaltaisesti Aleksiksen vaikeuksiin ja pohtia myös sitä kuinka hän selvisi eteenpäin? Mikä Kiveä kannatteli ja sai jatkamaan työtä näytelmä kerrallaan?

Vaihe 3. Etsikää tämän jälkeen tietoa siitä, miksi Kiveä pidetään tällä hetkellä kansallissankarina, ja minkälaisia uurastuksia hän kulttuurimme eteen teki? Sekä siitä minkälaisia taiteellisia saavutuksia, ajattelua ja kulttuurista rikkautta hän työnsä kautta tuotti?

Vaihe 4. Kivi ei saanut elämänsä aikana nauttia työnsä hedelmistä. Kivi kuoli sairaana ja alkoholisoituneena ihmisraunoina lohduttomissa olosuhteissa tietämättään minkälaiseen sankarinviihtaan hänet tulevaisuudessa puetaan. Tehkää seuraavaksi korjaava harjoite ja kuvitelkaa miltä tuntuisi tietää, että oma työ on ollut merkittävässä roolissa suomalaisen kulttuurin luomisessa. Miltä tuntuisi tietää, ettet olekaan mitätön, kielitaidoton, hullu tai kelpaamaton. Tämä tarjotkoot lohtua myös kaikille muille väärinymmärretyille aikalaisten sorsimille ihmisille.

Vaihe 5. Ennen ja Nyt -kohtaukset. Kaiken tiedonhaun ja eläytymisen jälkeen tehkää viimeiseksi Aleksis Kiven vaikeuksista (**ennen**) ja arvostuksesta (**nyt**), joko kaksi stillikuva-patsasta tai vaihtoehtoisesti kaksi pientä kohtausta. Merkittävää kuitenkin on, että saatte kiteytettyä (oman tulkintanne mukaan) sekä kurjuuden että sankaruuden ytimet.

2.3. ALEKSIS KIVEN MAAILMA 1800-LUVUN SUOMESTA 2010-LUVULLE.

Tutkikaa alla olevia kuvia ja pohtikaa vastaavat tilanteet, tapahtumat, ihmiset ja asetelmat tämän päivän kuvastoina. Etsikää kuvia lehdistä, netistä tai ottakaa itse. Laittakaa kuvat rinnakkain alla olevien kuvien kanssa ja vertailkaa eroja ja yhtäläisyyksiä. Valitkaa sen jälkeen yksi kuvapari ja kirjoittakaa kohtaukset joko dialogimuotoon tai kuvailevana proosatekstinä kuvien sisään. Kohtaukset esitetään lopulta lyhytkuunnelmina. Merkittävää kuunnelmissa on havaita aikakausille tyypilliset asiat ja pohtia miten normisto on muuttunut 200 vuoden aikana Suomessa. Pohtikaa myös kielen, yhteiskuntaluokkien, sääntöjen ja järjestyksen muuttumista. Mikäli ette halua tehdä kuunnelmia myös kuvien vertailu ja niistä keskustelu riittää mainiosti.

Newmarket. — 216. 177.

2.4. KUKA ON TÄMÄN PÄIVÄN KIVI, ELI VÄÄRINYMMÄRETTY NERO?

Kuka on tämän päivän Aleksis Kivi ja miksi? Osaatko tunnistaa aikalaisten joukosta henkilön, jolla on vaikeuksia henkilökohtaisen elämänhallintansa kanssa, ja jonka työtä tullaan arvostamaan mahdollisesti vasta tulevaisuudessa? Mihin risukasaan paistaa aurinko vasta myöhemmin? Kun keksitte sopivan hahmon tämän päivän Kiveksi Kiven paikalle, kirjoittakaa hänen suuhunsa istuva monologi ja ohjatkaa se toisen oppilaan esittämänä. Monologit voidaan toteuttaa niin, että muu luokka sulkee silmänsä, kun yksi oppilas esittää monologin. Lopulta kaikki voi yrittää arvata kuka voisi olla tuo omaa hetkeään vartova nero?

Oheismateriaalivinkit: Saapasnahka-torni Aleksis Kiven elämän kertomus, Teemu Keskisarja, 2018

Yle uutiset, kulttuurivieras 29.4.2018: Historoitsija Teemu Keskisarja havahtui Suomen kielen rappiotilaan viimeistellessään Aleksis Kiven elämäkertaa: "Englanti tyhmentää kaikilla arjen tasoilla." <https://yle.fi/uutiset/3-10181717>

2.5. LAUSEITA ELÄMÄSTÄ SUSIRAJALLA

Analysoikaa kahta alla olevaa lausahdusta:

Aleksis Kivi: **"Täällä ei auta valitus ja murhe, vaan työ ja toimi." (7 veljestä, 1870)**

sekä

Juha Hurme: **"Suomalaisuuden puolesta - ei ketään vastaan." (Making of Lea 2018)**

Siinäpä se. Tehtävänanto on lyhyt ja ytimekäs, mutta toivomme että pureudutte tehtävään tarkasti ja moniulotteisesti, pohtien myös sitä maailmanaikaa ja yhteiskuntaa, milloin lauseet on kirjoitettu. Ovatko lauseet dialogissa jonkun muun sanotun kanssa, vai ytimekkäänä elämänuorana elon karulla tiellä? Tehkää lauseista lopulta kolmen kuvan patsas-sarja, jossa on 1.alku, 2. keskikohta ja 3. loppu. Muiden tulee arvata mistä suomalaisesta tilanteesta, myytistä, tunnusomaisesta toiminnasta on kyse.

2.6. VERTAILUSSA KAKSI MERKKITEOSTA

Verratkaa alla olevia runoja ja pohtikaa miksi Kiven *Oravan laulu*-runoa pidettiin lähes aliarvoisena ja Juhana Granlundin *Ruissalossa*-runoa puolestaan upeana sen voittaessa 1860-luvulla Espan lavalla pidetyn kilpailun, johon molemmat runot osallistuivat? Pohtikaa myös mihin runojen sisällöt voisivat viitata, ja onko niillä sen syvempiä metaforisia ulottuvuuksia, kuin mitä silmä alkuunsa tavoittaa?

ORAVAN LAULU (Aleksis Kivi, Seitsemän veljestä)

Makeasti oravainen
makaa sammalhuoneessansa;
sinnepä ei Hallin hammas
eikä metsämiehen ansa
ehtineet milloinkaan.

Kammiostaan korkeasta
katselee hän mailman piirii,
taisteloa allans' monta;
havu-oksen rauhan-viiri
päällänsä liepoittaa.

Mikä elo onnellinen
keinuvassa kehtolinnas!
Siellä kiikkuu oravainen
armaan kuusen äitirinnas:
Metsolan kantele soi!

Siellä torkkuu heiluhäntä
akkunalla pienoisella,
linnut laulain taivaan alla
saattaa hänen iltasella
unien Kultalaan.

RUISSALOSSA (Juhana Fredrik Granlund)

Hei, jopa Ruissalon työkello soi!
Päivä se kirkkaasti koittaa.

Tarhasta paimen jo karjansa toi,
torveensa sylkee ja soittaa.

Lampuri lampaille huutelee: "tuis!"
Liisa se porsaille närjäsee: "huis!"

Kuttuja täynnä on härkälän ruis.
Kaurassa taas kanat kuokkii.

Hanhet ja ankat ne rannalla ui,
Saara on pyykillä siellä,
luiskahti järveen ja kirkaisi: "hui!"
Tuomasko lie ollut tiellä.

Pietari härkiä räyskeli: "hoi!"
Esteri Heikille kahvea toi;
kahden he kaikki sen yhdessä joi,
en minä saanukkaa mittään.

3. MONIKIELINEN SUOMI

3.1. ALUSTUKSEKSI

Pohtikaa seuraavia kysymyksiä, niin pääsette tämän osion tunnelmaan mukaan...

1. Mistä suomenkieli tulee?
2. Milloin suomenkieli alkoi?
3. Minkä maalaisia olivat Pohjois-Uralin niemimaan asukkaat 1869?
4. Mitä kieliä niemimaalla puhuttiin? Millä kielellä asioitiin? Millä kielellä puhuttiin kirkossa?
5. Milloin suomalainen identiteetti syntyi?
6. Kuinka voisi perustella väitettä: "Suomalaisuus on myytti"?
7. Mitä hyötyä on "suomalaisuus" -aatteesta? Mitä haittaa siinä on?
8. Mihin suomen mieleisyyttä tarvittiin 200 vuotta sitten, entä nyt?
9. Mitä on tämän päivän suomalaisuus?
10. Koetko itse olevasi suomalainen?

3.2. LAINA-AFORISMI

Opettaja kirjoittaa paperille lainasanojen alkuperän ja sanat. Laput arvotaan ja oppilaat keksivät uuden aforismin tai opetuksen pienryhmissä.

Indoeurooppalaiset lainasanat: hyvä, jyvä, marras eli kuollut, mehiläinen, orpo, ostaa, porsas, sarvi, sata, suola, utare, varsa, nimi, pata, nainen, vasara, viha sekä vihreäsi, ora, o osa, petkel, porsas, suka, taarna (saraheinä), utare, vasa, vasara.

Balttilaisia lainasanoja: ahdas, aina, ansa, halla, hammas, harmaa, heimo, kaikki, kaima, kalju, kaula, keltainen, kerta, kirves, laiha, lohi, metsä, morsian, märkä, seinä, seiväs, siemen, silta, sisar, talo, tarha, terva, tuhat, tuohi, tuore, tyttö, tytär, villa, härkä, oinas, sisar, tytär, morsian, vuohi ja ääri

Germaanisista lainasanoja: aika, ainoa, airo, armas, arpi, aura, autio, avio, erhe, hallita, halpa, hartia, haukka, hauta, helppo, hidas, hiljaa, hipiä, hurskas, häiritä, häpeä, ihra, [Iku-Turso](#), jo, ja, kaita, kallo, kammio, kangas, kansa, karja, katras, kattila, kaunis, kauppa, kaura, kauris, keihäs, kulta, kuningas, kunnia, äiti, kuva, köyhä, laaja, laina, laiva, lammas, lantio, lattia, leipä, lima, löytää, maha, makea, menninkäinen, miekka, peijakas, raaja, raaka, raha, rahvas, raikas, raippa, ranta, rasva, raukka, rengas, reuna, rikas, rinta, ruis, runo, ruoka, räkä, röykkiö, sairas, sauma, sauna, taika, tauti, teuras, tunkio, vaha, vainaja, vaiti, vaiva, valta, varas, varjella, varjo ja äiti

Slaavilaisia lainasanoja: kapakka, toveri, kanava, voro, lusikka, risti, pappi, pakana, kapusta, kasarmi, kauha, kassa kasari, kassara, katiska, kauhtana, koni, kuoma, kuontalo, lavitsa, lusia, luuska, lyydi, maatuska, miero, muokata, murju, naatti, nafta, nuusniekka, pajatus, pajari, pasha, pertuska, piessa, piirakka, pirtti, pirtu, pogromi, pohu, karjalanpiirakka, pätsi, revohka, riisi, rotu, ruoska, russakka, rokuli, rukkanen, samovaari, sapiska, sassiin, sepeli, siisti, sininen, smetana, soopeli, suntio, tappara, tavara, tsasouna, tuska, tuuma, duuma, Russakka, tyrmä, vaino, vesseli, virsu ja värttinä

Ruotsalaisia lainasanoja: Rengas, ranta, airo, lupa, lasi, bussi, mestari, nikkari, mylläri, lääkäri, renki, naapuri, kärry, kaupunki, katu, portti, krouvi, palatsi, kammari, sali, rappu, uuni, tiili, kellari, talli, penkki, tuoli, sänky, lamppu, lyhty, peili, leili, pikari, ämpäri, vati, tynnyri, kori, säkki, laari, vaaka, tulli, silkki, kruunu, kakku, läski, kaali, etikka, seppele, koulu, teini, synti, sielu, piina, helvetti, paratiisi, muuli, aasi, leijona, elefantti, norsu, kyyti, tyyny, ritari, silli, ryöväri, pyöveli, vanki, rusina, pommi, kahvi, tarjous, käsité, teollisuus, hermostunut, hyväntahtoinen, taipumus, tavallinen.

Saamelaisia lainasanoja: Tunturi, tokka, raitio, suopunki, lanta, niva, kieppi, anastaa, puoska, ronkkia, kakara, kontio, kaasuu, kahlata, kenttä, kahlata, nuotio, tomera, mieto, aava, vaara, norppa, halla,

Esittäkää aforismit, sananlaskut tai keksimänne opetukset muulle luokalle, joka tulkitsee sitä. Mitä aforismi haluaa kertoa? Mikä on opetus?

3.3. S-U-O-M-I F-I-N-L-A-N-D-I-S-S-A E-S-I-I-N-T-Y-V-Ä-T K-I-E-L-E-T

Mitä tarkoittaa kielellinen moninaisuus? Minkälaista kielellistä moninaisuutta havaitset arjessa ympärilläsi? Mistä kielet tulevat ja minne ne ovat menossa?

Piirtäkää Suomi suurelle paperille. Paperi voi olla esim. voimapaperia tai paperirulla. Miettikää seuraavaksi minkälaisia kielellisiä eroja Suomessa on? (eri kielet, murteet, kielelliset erityisvaikeudet jne.) Kirjoittakaa kaikki mieleen tulevat kielet vivahteineen piirtämänne Suomen sisään. Sijoittakaa kielet sellaisiin paikkoihin / alueille, jossa uskotte niiden esiintyvän yleisemmin. Käyttäkää eri värejä hahmottamisen selkeydeksi.

Tutkikaa tämän jälkeen neljänhengen ryhmissä yhteistä tuotosta ja valitkaa yksi kieli / murre / kielellinen keskittymä / per ryhmä.

Ottakaa selvää valitsemastanne kielellisestä erityispiirteestä. Valmistakaa viimeiseksi lyhyt tv-haastattelu, jossa yksi tai kaksi oppilasta esittää valitun kielen asiantuntijaa ja yksi tai kaksi oppilasta haastattelee. Kysymykset voi liittyä esim. historiaan, esiintyvyyteen, erityispiirteisiin, tms. Esittäkää luokassa ryhmä kerrallaan ko. tuotokset.

3.4. SUOMEN SANA 2019

Kotus järjesti 2017 "suomalaisen sanan" kilpailun. Tutkikaa sanoja ja tehkää presidentin uudenvuoden puhe 2019 valmiiksi Sauli Niinistölle. Käyttäkää mahdollisimman monta sanaa listasta. Sanoja voi taivuttaa ja niitä voi lisätä.

linkki aiheeseen: <https://yle.fi/uutiset/3-6570864>

3d-taivas, aakkoset, aaltoliike, aamukaste, aamunkoi, aapa, ahdistaa, aikuinen, aivina, aivovuoto, ajakka, ajopuu, aktivoimistoimi, aktivointisuunnitelma, alava, armas, aromisuola, asunnottomuus, auer, Aura, auralikööri, avara, avartua, avovankila, byrokratia, bönthö, demokratiavaje, digitalisti, Dingon paluu, , edistyksellinen, eichmannhallinto, ei-tappava mellakka-ase, elähän, emo, empatiakato, empatiavaje, enthuoma, epäluottamus, epäsikiö,

epävarma, eriarvoistumiskehitys, eriarvoistuva, eriarvoisuus, eripuraisuus, esteellisyys, esteellisyysepäily, etunoja-Suomi, fasismi, fasismin yö, fillarikommunismi, fistaus, fläppitaulu, hallanvaara, hallava, harjanne, harmaa talous, hauras, havilinen, heittäytyvä, helluntai, hevompaska, hevosen kyrpä, hikosukka, hillotolppaismi, hioa, homosaatio, homoviha, hullunmylly, huomenna, huovata, hupiukko, hymy, hyppyset, hyvinvointivaltio, hyvinvointivaltionpurkutalkoot, hyvä, hyvä veli, häpeä, hästägkaappaus, hölmölandia, höyhensaari, , idiocracy, ikinuori, ilmaistyö, innovaatio- ja, digitalisaatiopaska, internationality, islam, isämmaallinen, isänmaa, itsekolonialisoitu, itsenäinen, itsepäisyys, jallupiimä, jalopeura, jokamiehen oikeus, juhannus, juhannussauna, julkkisalennus, juoksentelisinkohan, juuri, jälleenrakennettu, jänis, järjestelmäkriisi, järvenranta, järvenselkä, järvi, jäyhä, jäärapää, jääviysepäilyt, kaarna, kade, kainu, kaipaus, kakistokratia, kallio, kallioperä, kalsarikännit, kannel, kannustinloukkutyö-, ryhmä, karenssi, karheankaunis, Karstula, katajainen, Katetra Steal, kateus, katkeruus, katupartio, kehitysmäa, Kela, keskustalaisnepotismi, kesäyö, ketterä, kiitos, kiky, kilpailukykyloikka, kilpailuyhteiskunta, , kimpale, kipsisakka-allas, kiviniitty, kleptokratia, koivu, koliikkiaikuinen, kolonialismi, kolonialisoitu, komia, koplaus, korpi, korvenraivaaja, koti, kotimaa, kotiseuturakkaus, kotivalo, kotiväkivalta, kotiäiti, kotomaa, koulu, koulutuskusetus, koulutusleikkaus, koulutuslupaus, kuhmurainen, kunnioitus, kunnollinen, kupla, kurjistuminen, kusetus, kuulas, kvg, kyykytysvaltio, kähmintä, kännykkä, käppäukko, kökkötraktori, kököhkö, köllykkä, köyhänahkatakki, Lasol, lauha, leikkaukset, leipäjono, liepeillä, lihamuki, liikennekaari, liikenneuudistus, liinavaate, linnunrata, lintukoto, liplattaa, liverrys, lohikäärme, loskapaska, loukkaantuminen, lukutaito, luokkasota, luokkayhteiskunta, luonnonsuojelu, luotettavuus, luottamus, lähimmäinen, lämmin, lämpimämpi, länsimetro, löyly, Lööperiin nöyrytyneet, turpeat pölvästit, maailma, maakunta, maamme, maausko, maisema, makkarasiili, massasukupuutto, me, me-henki, meidän, mein, menetetty, metsjärveinen, metsä, metsämansikka, mieshuora, Mifu, mulkvisti, mustikanmakuinen, mustikka, mustikkametsä, muukalaisviha, myllyt, myötähäpeä, mångfald, mämmi, mäntymetsä, mörkö, mörökölli, naapurivahti, nahkea, naisviha, natsikansanedustajat, natsitappo, nepotismi, nimbyily, no niin, Nokia, nouseva, nyhtispyörykät, nyhtökaura, nälkä, nöyrä, oikeistopopulisti, omamme, omaneduntavoittelu, omansanäköinen, onnekas, onnenmaa, orjatyö, osallistaminen, osallisuus, osattomuus, osittaisdifferentiaaliyhtälö, pahki, pahoinvointivaltio, paitahihասillaan, pakkopalautus, pakkosterilisaatio, pakkosterilointi, pakkotyö, palkaton työharjoittelu, paperittomat, paska, paskahousu, paskattalkoot, penkkipunnerrus, perhesurma, perintö, perkele, perseily, peruspalveluliikelaitoskuntayhtymä, perusrakkaus, pier pask, pilattu, piikkihaalari, pimppi, pippeli, пиздеу, plutokratia, polttopulloisku, porukka, positiivisuus, poutapilvi, pragmaattinen, prolapsi, prööt, puheenjohtattelija, pulla, pullakahvit, puolustusvoitto, putkakuolema, pävee, päivähoitomaksukorotus, pärjätä, raatokuutio, rajatkiinni, rakas, rantakoivu, ranta sauna, rasismi, rauha, rehtiys, resilientti, Riistolandia, Rokka, ruisleipä, runosuoni, ryhtyisinkö, räkäkänni, , saamelaisviha, saari, saimaannorppa, saippuakauppias, salmiakki, sammalvuode, sankarihauta, sarastus, sataa, Sataa ja tuulee., satavuotias, satumaa, sauna, saunailta, saunapalvi, saunapuhdas, saunoa, savupirtti, savusauna, sebastiantyne, selviytyjä, selviytyä, sensuuri, Seutulan lentokenttä, siirtolohkare, siivous, sikanauta, sikses hyvä, sininen, siniristi, siniristilippu, sinisyys, sinivalkoinen, sinivalkoinen suomi, sinivalkoinen vapaus, sinnikkyys, Sinol, Sipilä, sipilöinti, Sippilä, sisu, sisukkuus, sisukas, sisuntäyteinen, sitkeä, smegma, solidaarisuusvaje, sopien, sori siitä, sorto, sortovalta, sota, soutaa, stigma, suo, suolikaasu, suomen lippu, Suomi, suomi, Suomi lunastuskuntoon, suomineito, supliikki, susi, suvensulo, suvi, suvisunnuntai, suvituuli, suviyö, syrjäytetty, syys, syyttämättäjättämispäätös, taival, takinkääntäjä, talkoot, talvisota, tammikuunkihlaus, teknokratia, Terrafame, tervaskanto, tietyömaa, toivottomuus, tolkku, transviha,

transviamielisyys, tuhottu Suomi, tuloero, tulostaa, tupladippaus, turvasäilö, tyhmistäminen, tyven, tyyni, työkokeilu, työmaa, työttömyys, uimahousupartio, uljas, umpihanki, umpimielisyys, umpitunnelissa, urhea, usva, uudistaminen, uusliberalismi, uusluokkayhteiskunta, uustaantumuksellinen, uutteruus,

Esittäkää uuden vuoden puhe 2019 luokalle, Sauli Niinistö -imitaatiot kehiin vaan...

3.5. AJANKOHTAINEN SANA

Keksikää ryhmissä mahdollisimman monta ajankohtaista sanaa vuodelta 2018-2019. Kirjatkaa luokan ehdotukset ylös ja äänestäkää ajankohtaisin Suomea juuri nyt parhaiten kuvaava sana.

3.6. DUMARIN TULKKAUS

Jakautukaa pieniin ryhmiin. Kuunnelkaa toinen Tuomari Nurmion biiseistä. (Sanat alla). Keskustelkaa mitä laulujen sanoissa sanotaan? Mistä kielistä Tuomari Nurmion slangi on ottanut vaikutteita juuri näissä kappaleissa? Tulkatkaa kappale runoksi jollekin toiselle kielelle (kuin Suomen kirjakieleksi), jota osaatte. Keskittykää siihen, että asian sisältö ja sävy välittyvät.

https://www.youtube.com/watch?v=hbqmu_mg8sA

Oi mutsi mutsi

Stikkaa lamppuun eldis
Mä kohta, kohta delaan jengist veks
Valkoisen sprigin kai mulle jostain slumppaat
Kun galsaan skrubuun, mut kohta slepataan.
Oi mutsi, mutsi
Stikkaa lamppuun eldis
Mä kohta, kohta delaan jengist veks
Valkoisen sprigin kai mulle jostain slumppaat
Kun galsaan skrubuun, mut kohta slepataan.

<https://www.youtube.com/watch?v=wdzQu4VnPr4>

Tonnin stiflat

Klabbeissa on mulla tonnin stiflat
Ei ne tonnii paina, mut ne bungaa sen
Joskus mä stygen niille tsungaan
Silloin kun mä muille tsungaa en
Monen vuoden jälkeen mä Hesarilla luudaan
Ja dallaan sinne minne klabbit kuljettaa

Snagarilla hodarin mä skruudaan
Ja rundaan kohti kulman kuppilaa
Slurkit ohi bilikalla skujaa
Näil kanteil ennen flindaa stikattiin
Joka gubbel futas sillo vitun lujaa
Nyt futaa vähä iisimmin - päin helvettii
Mä hiffaan Flemarilla Stigun, tutun dorgan
Se pummaa huggen taikka febosen
Et se vois vetään boltsiin vaikka snadin borkan
Mä biffaan sille stoben, bulin ja huurteisen
Klabbeissa on mulla tonnin stiflat
Ei ne tonnii paina, mut ne bungaa sen

Silloin kun mä muille tsungaa en
Slade, vanha starbu, botskin alla bunkkaa
Ei sil oo fyrkkaa luukkuun eikä skruudikseen
Öögat valuu vodaa ja densalle se dunkkaa
Ennen se tsombas dösaa duunikseen
Mä dallaan Hagikseen ja venttaan sporaa
Tää rundi pyörii niinku ennenkin
Spurgujengi flänäpäissään joraa
Tai sit ne flaidaa, mä en maindaa - olkoon niin
Ei täs kande paljo brassailla tai sniidaa
Nyt on pakko panna tsigge flekkaamaan
Mä griinaan, vaik mun tekis mieli spiidaa
Tääl saa daijuun jos ei pysty gnekkaamaan
Klabbeissa on mulla tonnin stiflat
Ei ne tonnii paina, mut ne bungaa sen
Joskus mä stygen niille tsungaan
Silloin kun mä muille tsungaa en

4. SUOMALAISTEN KANSALLINEN HERÄÄMINEN

4.1. NÄLKÄVUODET

Pohtikaa miten nälkävuodet voisi näkyä tässä päivässä? Minkälaisia taustatekijöitä nälällä ja kurjuuden aikakausilla saattaa olla, toki maantieteelliset eroavaisuudet huomioien?

Tehkää seuraavaksi pienryhmissä kolmen kuvan sarja, jossa päädytte esittämään still -kuvin (patsastekniikkaa käyttäen) nälästä kärsivän ihmisen tarinan. Kuva sarjassa tulee olla 1. alku 2. keskikohta ja 3. loppu. Alkukuvassa esitellään henkilön lähtötilanne. Keskikohdassa henkilölle tapahtuu jonkinlainen käänne. Loppukuvassa päästään jonkinlaiseen loppuratkaisuun.

Mitä katsojat näkevät? Itsestään selvyidet on hyvä todeta myös ääneen.

Minkälaisia tulkintoja katsojat tekevät näkemästään?

Mistä esiintyvä ryhmä keskusteli kuvasarjaa suunnitellessaan?

Linkit tehtävän aiheeseen:

<https://yle.fi/uutiset/3-8877708>

<https://www.verkkouutiset.fi/nalkavuodet-tappoivat-8-prosenttia-suomalaisista/>

<https://www.talouselama.fi/uutiset/menetettyja-ihmishenkia-perati-180-000-200-000-yllattavaa-uutta-tietoa-suomen-suurkatastrofin-laajuudesta-ja-perimmaisesta-syysta/9e494c1e-9969-31c2-91d0-2093d12f68da>

4.2. SUOMALAINEN KULTTUURIELÄMÄ VUONNA 1869

Muodostakaa luokkana yhteinen kuva siitä, millainen mielikuva ryhmällä on katunäkymästä Helsingistä vuodelta 1869. Kuva muodostuu siten, että yksi menee keskelle ja sanoo mitä esittää (“Minä olen hevosvaunu”) Seuraava täydentää kuvaa, (“minä olen hevosvaunun kuljettaja”). Näin saadaan selville millaisia oletuksia ryhmällä on.

Muodostakaa tämän jälkeen toinen kuva, joka kuvaa pirttiä Nurmijärvellä vuonna 1869. Tämä toimii samalla periaatteella.

4.3. MIELI JA KIELI

Opettaja tuo luokkaan mahdollisimman paljon sanomalehtiä. Vanhoja ja uusia. Pohtikaa mitä tarkoittaa *“kaksi kieltä, kaksi kansaa”*? Mitä voisi tarkoittaa *“yksi kieli, yksi mieli”*?

Etsikää ryhmissä miten edelliset ajatukset näyttäytyvät tässä päivässä? Leikatkaa kuvia tai artikkeleita lehdistä ja tehkää seinälle kaksi kollaasia kuvista ja artikkeleista. Otsikoikaa toinen teos nimellä *“Kaksi kieltä, kaksi kansaa”* ja toinen teos nimellä *“Yksi kieli yksi mieli”*.

Tarkastelkaa teoksia. Millaisia ajatuksia ja oivalluksia niistä syntyy?

4.4. FENNOMAANIT VS. SVEKOMAANIT

Jaetaan luokka neljään ryhmään. Kaksi ryhmää ottaa selvää fennomaaneista ja kaksi ryhmää svekomaaneista. Luokassa järjestetään neljä taidenäyttelyä. Ryhmässä on yksi näyttelyopas ja muut ovat patsaita, jotka esittävät joko henkilöitä, asioita tai ilmiöitä, jotka liittyvät oman ryhmän aiheeseen, eli fennomaaneihin tai svekomaaneihin. Ryhmäläiset opasta lukuun ottamatta

ottavat asennot, jotka kuvaavat mahdollisimman paljon ryhmän löytämiä asioita. Patsaat asettuvat eri puolille luokkaa. Muu ryhmä katsoo tarkkaan mitä asioita vuorossa oleva ryhmä on löytänyt ja nimeää niitä ääneen.

Esimerkiksi jos fennomaaniryhmä nostaa esiin "kansallisaate", tällöin joku ryhmästä ottaa asennon joka kuvaa "kansallisaatetta" mahdollisimman hyvin. Opas esittelee asian ja kertoo ehkä hieman miten kansallisaate liittyy fennomaaneihin. Jos puolestaan svekomaani -ryhmä ottaa esille "vapauden" ottaa joku ryhmäläisistä asennon joka kuvaa "vapautta". Opas esittelee patsaan, ja kertoo miten "vapaus" liittyy svekomaaneihin.

Kaikki näyttelyt katsottua käydään läpi, mitä tiedetään fennomaaneista ja svekomaaneista.

4.5. RUOTSALAISET SUOMALAISUUDEN ASIALLA

Pohtikaa ryhmissä miksi ruotsinkieliset halusivat nostaa suomalaisuutta ja suomenkieltä esiin? Miksi ruotsinkielinen teatteriryhmä halusi esittää näytelmän suomenkielellä? Miksi tämä oli skandaali? Pohtikaa tämän jälkeen mikä tai mitkä kielet ja kulttuurit tulisi nostaa tänä päivänä esiin paremmin?

Valmistakaa lyhyt palopuhe tai pitsaus, jossa puolustatte suomenkielellä jotain toista kieltä ja kulttuuria.

4.6. HORJAHDUS

Lähtekää kulkemaan lähiympäristöönne ja havainnoikaa kuinka paljon erilaisia kulttuurisia vaikutteita havaitsette. Ottakaa huomioon esim. ruoka, firmat, mainokset, katukuva, vaatteet, luonto, kielet jne. Kuinka paljon vierasperäisiä kulttuureja ympäristöstä löytyy, ja miettikää myös komppaa, joka liittyy tähän viimeiseen kysymykseen...

4.7. MONENLAISUUTTA ENNEN JA NYT

Helsinki oli 1800-luvun lopulla hyvin kansainvälinen. Kaduilla kuultiin puhuttavan suomenkielen ja ruotsinkielen lisäksi mm. venäjää, saksaa, englantia.

Vaihe 1. Pohtikaa ryhmissä: *Miksi voitaisiin väittää, että 1900-luvun alusta kansainvälisyys väheni? Miksi voitaisiin väittää, että Suomi on ollut aina kansainvälinen maa?* Kirjoittakaa asioita ylös minkälaisia kulttuurisia vaikutteita näette tänä päivänä ympärillänne?

Vaihe 2. Kirjoittakaa n.15 minuutin ajan *minä kävelen* -muodossa, kuvailua siitä kuinka kävelette jossain itsellenne tutussa paikassa ja näette eri kulttuurien vaikutteita ympärillänne. Lukekaa teokset omalle ryhmälle. Tarkoitus ei ole tavoitella hienoa tekstiä, vaan kuvata mahdollisimman tarkasti kulttuurisia vaikutteita. Tehtävän voi tehdä myös kotona.

Vaihe 3. Vertailkaa viimeiseksi kirjoitustenne *ennen ja nyt* tilanteita, ja pohtikaa ryhmissä kuinka kulttuurinen moninaisuus on muuttunut, näkynyt, rikastunut, aina ollut samanlainen 200-vuoden aikahaarukassa nyt alkuunsa vaikka...

4.8. YHTEINEN MAAMME

Ottakaa suuri paperi (esim. voimapaperia) ja tehkää luokan yhteinen kollaasi nimellä "*ääniä Suomesta*". Piirtäkää, maalatkaa, kirjoittakaa ja leikatkaa lehdestä kuvia ja otsikoita, joiden kautta saatte näytettyä mahdollisimman monipuolisesti minkälaisia "*ääniä*" Suomessa on. Siis minkälaisia mielipiteitä, aatteita, ajatuksia, ominaisuuksia, kieliä tai kuvia Suomi on pullollaan.

4.9. SAMAA AINETTA

Jakakaa luokka puoliksi. Toinen puoli luokasta katsoo toisen alhaalla olevista linkeistä ja toinen toisen. Kirjoittakaa sen jälkeen itseksenne 6 minuuttia tajunnanvirtaa näkemästänne irrottamatta kynää paperilta. Mikäli mitään ei tule mieleen, kirjoittakaa vaikka yhtä sanaa uudelleen ja uudelleen, kunnes virta alkaa taas viedä eteenpäin myös ajatusta. Tekstiä ei tarvitse lukea kenellekään sellaisenaan. Olette siis turvassa sensuroimattoman materiaalinne kanssa.

Poimikaa omasta tekstistänne kolme verbiä, kolme adjektiivia tai adverbiä ja kolme tunnetta. Esitelkää nämä sanat ryhmällemme listana. Tämän jälkeen muodostakaa sanoista äänimaisema toiselle ryhmälle. Sanoja voi jättää myös tarvittaessa pois, mutta yrittäkää ottaa mahdollisimman monta sanaa mukaan.

1. <https://www.youtube.com/watch?v=HscLx0isjQ>
2. <https://www.youtube.com/watch?v=3rHXrA80NH4>

5. TAITEEN TEHTÄVÄT?

5.1. MIHIN TAIDETTA TARVITAAN KATUGALLUP-KYSELY

Tehtävänänne on haastatella ihmisiä kadulla, koulussa tai luokassa, kysymällä:

Mihin taidetta tarvitaan? Kerättyänne mahdollisimman monta vastausta, tutkikaa aineistoanne ja ryhmitelkää vastaukset muutaman pääryhmän mukaisesti, siten, että saatte lopulta kolme liki samanteemaista ryhmää. Esitelkää tulokset luokassa ääneen ja keskustelkaa niistä yleisesti. Mitkä taiteen tehtävät koetaan kaikkein merkittävimiksi ja mitkä saivat eniten ääniä ja miksi? Erimielisyys ei ole taaskaan paha asia, vaan ihan hyvä asia.

5.2. BERTOLT BRECHTIN VIERAANNUTTAMISKEINOT *MAKING OF LEASSA*

“Bertolt Brecht (1898 – 1956) oli saksalainen näytelmäkirjailija, runoilija ja teatteriohjaaja sekä 1900-luvun tärkein teatterin uudistaja. Hän kehitti tunnettuja draamateorioitaan poliittisen liikehdinnän aikana Saksassa 1920- ja 1930-luvulla. Brechtin [tunnetuimpia teoksia](#) ovat Kolmen pennin ooppera, Herra Puntila ja hänen renkinsä Matti, Äiti Peloton ja hänen lapsensa, Setsuanin hyvä ihminen ja Galileo Galilein elämä.

Brecht määritteli selkeästi teatterin tehtävät ja haasteet, ja pakotti samalla esittäjät analysoimaan tekemistään ja tarkentamaan ajatteluaan.

*Eeppinen teatteri tarkoittaa kertovaa teatteria, jonka ajatuksena on käyttää näyttämöä paikkana, jossa voi kuvata yhteiskunnallisia voimia. Tyyliä on olennaista se, että katsoja pyritään **vieraannuttamaan** tapahtumista siten, ettei hän eläydy tapahtumiin vaan tarkkailee niitä ulkopuolisena, tietäen niiden olevan osa näytelmää. Tällä tavoin näytelmäkirjailija saa mahdollisuuden vedota tunteiden sijaan katsojan järkeen.*

Kuuluisa termi ”v-efekti”, vieraannutusefekti, liittyy tekniikoihin, joita näyttelijä käytti estääkseen sulautumisen roolihenkilöön ja joiden avulla katsoja vieraannutettiin draaman sisällöstä tarkkailijaksi. Tavoitteena oli estää eläytyminen ja luoda kriittinen, tarkasteleva asenne. Vieraannuttaminen liittyi niin tekstiin ja näyttelijäntyöhön kuin musiikkiin, visualisointiin ja kokonaisrytmiikkaan. Eeppisessä teatterissa vieraannuttamiseksi liittyi tapahtumien historiallistaminen, elämän ilmiöiden tarkasteleminen yhteiskunnallisessa merkityksessä ja usein aiheen siirtäminen menneeseen.”

Tehtävänä on tutustua Brechtin vieraannuttamiskeinoihin ja ajatuksiin teatterin tehtävästä tarkemmin sekä pohtia miten brechtiläisyys ja vieraannuttaminen näkyvät *Making of Lea*-esityksessä? Miten ja milloin vieraannuttamista mahdollisesti käytettiin, vai lävistikö kyseinen tyyllilajivalinta koko esityksen, ja jos niin mihin sillä saatettiin pyrkiä? Pohtikaa myös sitä, mikä olisi ollut puolestaan vastakohtainen vaihtoehto esityksen tyyllilajin valinnassa?

5.3. TAIDE ON...

Tarkentakaa omia taidekäsitteisiänne ja ajatuksianne taiteesta jatkamalla alla olevia lauseenalkuja... Tehtävä voi tuntua paikoitellen hankalalta, mutta älkää antako periksi "*emmä tiiä ajatuksille*", vaan yrittäkää saada jatkoa kiperiinkin alkuihin. Käyttäkää tehtävän tekemiseen riittävästi aikaa, sillä kysymys on samalla minä-tuntemuksen kehittämisestä ja oman taidesuhteen jäsentämisestä.

Taide on turhaa koska...

Taide on merkityksellistä koska...

Taide on osa omaa elämäni koska...

Taidetta ei voi ymmärtää ellei...

Taide on elimellinen osa elämää sillä...

Taide on tiedonsiirron ytimessä koska...

Taide tuo ihmisiä yhteen tavalla joka...

Taide koskettaa koska...

Taide on paras kommunikoinnin väline, sillä...

Taiteessa yhdistyy moniaistisuus, joka...

Taide luo maailmoja, joita ilman...

Taide ei voi luvata...

Taide saa vihaiseksi silloin kun...

Taide on sivistyksen peruskivi sillä...

Taidesuhteeni on...

Taide on suunnattu vain niille jotka...

Taide on monimerkityksellinen elämän ilmiö, joka...

Taide on paskaa, koska...

Taide avaa henkisiä röörejä, sillä...

Ilman taidetta ei olisi...

Taide elää.....

Taide on punainen lintu...

5.4. NELIKENTÄSSÄ TEATTERITAITEEN TEHTÄVÄT

Ennen tehtävän alkua tulee luokasta raivata pulpetit sivuun, ellei tehtävää suoriteta auditoriossa, jumppasalissa tai muussa vastaavassa tilassa. Tässä tehtävässä opettaja on fasilitaattorin roolissa, ja osallistuu tehtävään tätä kautta. **Vaihe 1.** Opettaja kysyy luokalta: *Mikä on teatteritaiteen tehtävä?* - ja kerää keskeisiä vastauksia siitä, mikä se voisi mahdollisesti olla. On hyvä korostaa, että teatteritaiteella voi olla monta, keskenään jopa hyvin ristiriitaista tehtävää, eikä yksikään vastaus ole epäkelpo. Lopulta vastauksista valitaan neljä eniten ääniä saanutta ja tila jaetaan neljään eri kulmaan, siten että jokainen kulma edustaa yhtä esille nousutta tehtävää. Seuraavaksi opettaja pyytää oppilaita asettumaan kulmiin tai kulmien välille oman mielipiteen mukaan. Tämän jälkeen opettaja alkaa käymään läpi miksi oppilas seisoo juuri siinä kohtaa missä seisoo, ehkä 4-6 vastausta läpikäyden. Myös muut luokkalaiset saavat osallistua keskusteluun, joka on toivottavaa. Paikkaa voi myös vaihtaa jos joku perustelee mielipiteensä hyvin. **Vaihe 2.** Opettaja kysyy luokalta mitä aiheita / aiheita *Making of Lea*-esitys käsitteli? Ja sama kuvio toistuu. **Vaihe 3.** Opettaja kysyy luokalta kenellä on eniten valtaa teatterissa siihen mitä esitetään ja miten esitetään? Ja sama kuvio toistuu jälleen. Tehtävän tarkoituksena on herättää ajattelua, tuoda omia erilaisia mielipiteitä ja kuunnella toisenlaisia ajatuksia. Kaikki tämä toivottavasti rikastuttaa ajattelua.

5.5 MATKA SINNE MISTÄ KAIKKI KERRAN ALKOI...

Viimeisenä harjoitteena, sokerina pohjalla, tarjoamme rentouttavan old school -tehtävän: Ope lukee ääneen ja oppilaat kuuntelevat ääneti. (Tässä välissä tahdomme lähettää terveisiä yleisötyön osastolta, että ääneen lukemista tulisi olla monestakin syystä paljon nykyistä enemmän myös lukioissa. Siispä lukekaa toisillenne!)

Joten: opettaja lukee ääneen seuraavan katkelman Juha Hurmeen *Niemi*-kirjan (2017) alusta. Ryhmä rentoutukoon ja antakoon mielensä laukata tekstin mukana silmät suljettuina. Tehtävän voi purkaa kysymällä, mitä ajatuksia teksti herätti, tai miten katkelma kiinnittyi näytelmän aiheeseen, myös muuten kuin saman kirjoittajansa kautta. Kysymykset voi jättää myös kysymättä, mikäli tilanne koetaan paremmaksi siten. Kaikki käy!

“Alussa oli olematon piste, joka oli aivan vähän roiskunut yli. Se oli siis eräänlainen tahra, joka oli kuitenkin niin pieni, ettei sen päälle mahtunut edes yhtä enkeliä istumaan. Koko tulevaisuus oli ahdettu tähän pieneen roiskeeseen, joka sisälsi siten mahtilatauksen potkua eli puhdasta energiaa. Kosmoksen kaikki galaksit ja niiden väliset pölyt, tilat ja kentät, tämä vanha kunnan

maapallomme ja sen kaikki elolliset ja elottomat oliot, jokainen atomi ja molekyyli planeetallamme ja sen ulkopuolella liittyvät perustavalla tavalla yhteen.

Nämä yhteydet johtavat tuohon yhteen tahraan 13,8 miljardia vuotta sitten.

Myös sinä, minä, Väinämöinen, Mikael Olavinpoika Agricola, Larin Paraske ja epämääräinen kokonaisuus nimeltä Suomi olimme tietenkin tuossa roiskuvassa pisteessä porisemassa.

Väinämöinen, mielikuvitusolento, siinä mielessä, että tuossa pisteessä muhivat mahdollisuuksina myös tietoisiksi aikakausien päästä kehittyvien olioiden aatteet ja unelmat.

Kun aika oli liikahtanut sekunnin miljoonas miljoonas miljoonas miljoonas miljoonas miljoonas miljoonasoson verran, kosmos oli sadan miljoonan miljoonan miljoonan miljoonan miljoonan kelvinin lämpöinen ja alkoi laajeta erittäin vikkelästi. Siis avaruus itse alkoi laajentua ja jäähtyä. Laajeneminen johtui sekä maailmankaikkeuden sisältämästä energiasta että hiukkasfysiikan teorioiden paljastamasta tyhjiöenergiasta. Maailmankaikkeutemme alku ei tapahtunut "avaruuden keskipisteessä". Kaikki, mitä nykyisinkin on, ja itse asiassa huomattavasti enemmänkin stuffia, oli ladattu tuohon pisteeseen eli tahraan. Sen ulkopuolella ei ollut yhtikäs mitään, ei esimerkiksi mitään semmoista, jota me kuvailemme käsitteillä tila tai avaruus "Big Bangiksi" kutsuttu olemisen syöksy olemattomaan tapahtui kaikkialla avaruudessa. Joka oli tosin syntyessään niin pienoinen, ettei siitä olisi saanut edes enkelille hampaanpaikkaa. Mutta se osasi kasvaa!

Pienessä ja kuumassa, sanokaamme amerikkalaisen jalkapallon kokoisessa maailmankaikkeudessa oli hirveä härdelli päällä: energia oli alkanut muuttua aineeksi ja hiukkasia syntyi, törmäili ja hajosi äärimmäisen toiminnallisuuden kiihkossa. Se oli ahdasta kuumaa ja hikistä vääntöä!

Tuossa maailmanhistorian ratkaisevassa hetkessä (täyteen sekuntiin oli vielä tuhottomasti aikaa) oli syntynyt kahdenlaisia toisilleen vihamielisiä hiukkasia: ainetta ja antiainetta. Jos ainetta ja antiainetta olisi ollut yhtä paljon kaikki olisi mennyt plörinäksi heti alkuunsa. Vastakkaiset hiukkaset nimittäin tuhoavat törmätessään toisensa. Ainetta oli kuitenkin hintsusti enemmän, prosentin miljardisosan verran, ja siitä osasesta on kaikki kaikkeutemme kaikki kaikessa rakentunut."

Atomeja alkoi muodostua, kun jäähtynyt ja laajentunut maailmankaikkeusvauva vietti 300 000-vuotissyntymäpäiviään, lähinnä vetyä ja heliumia. Laajeneminen ja jäähtyminen jatkui, ainetta kertyi ja miljoonan vuoden jälkeen gravitaatio alkoi leipoa avaruuden kudokseen tähtiä ja galakseja.

Avaruus kierrättää. Kosmoksen vety ja iso liraus heliumia ovat peräisin ajan ja avaruuden alkuhässäkästä, joka synnytti myös pikkurippusen maailmankaikkeuden kevyintä metallia, litiumia. Loput älypuhelimien akkuihin tarvitsemasta litiumista, kosmoksen heliumvarastot ja kaikki muut raskaammat alkuaineet olemme saaneet tähtien fuusioreaktioista ja supernovaräjähdyksistä. Nämä sammuvien jättitähtien valtavaenergiset mälläykset sinkoavat kuolleiden tähtien atomeja kaikkialle galakseihin.

Kun me haukkaamme omenaa, nautimme “alkuräjähdyksen” energiaa. Se on vain kulkeutunut monenlaisten muutosten kautta. Maailmankaikkeuteen ei ole tankattu mistään lisää bensaa sen synnyn jälkeen. Alussa annettiin kaikki mitä meillä on.

Atomit, jotka muodostavat sekä porkkanan että sen syöjän, ovat aikaisemmin olleet osasina miljardeissa tähdissä. Jokainen galaksi, tähti tai citykani on vain tilapäinen kortteeri elektroneille ja muille maailmamme rakennushiukkasille, jotka ponkaisivat liikenteeseen ajan ja avaruuden alussa ja ovat matkanneet miljardeja valovuosia pitkin ja poikin maailmankaikkeutta.

Ne myös palaavat tähtien teille, kun jokin tulevaisuuden supernova täräyttää kehoissamme ja konttoreissamme vierailleet alkuaineet uusille kosmoksen kiertoradoille. Voimme iloisin mielin puhua kosmisesta evoluutiosta. Asutamme maailmankaikkeutta, joka muuttuu aina ja ikuisesti.

Voit olla 21-vuotias nuori kotka ja jalassasi on tuliterät patiinit, mutta jokainen kehosi atomi on 13,8 miljardia vuotta vanha ja kiiltävät buutsisi ovat samaa taattua vintagea.

Maailmankaikkeus on vatkannut kokoon ja hajottanut lukemattoman ja laskemattoman määrän tähtiä ja galakseja alkupisteestään lähtien. Näitä vaiheita me voimme nykyisin katsella ja opiskella, koska Albert Einstein opetti meidät 1900-luvun alussa näkemään takaperin kosmoksen historiaan. Jo aurinkomme valo on kahdeksan minuuttia vanhaa ja likinäköisin paljain silminkin erotamme yötaivaalta kohteita kymmenien tuhansien vuosien takaa. Meidän aurinkokuntamme alkoi muotoutua noin yhdeksän miljardia vuotta maailmankaikkeuden synnyn jälkeen. Sillä on siten ikää 4,6 miljardia vuotta. Kotiplaneettamme on hivenen nuorempi ja kosmisen nokkakolarin tulosta.”

... oukkidoukki, toivotamme kaikille mitä mainiota teatterivierailua ja uusia ajatelmia!

Let's keep it real, yeah? Eli ei mitään humpuukia tai huttujuttuja, jookosta?

Lämpöisin yhteistyöterveisin
Jenni, Malla ja Rosa, eli KOM-teatterin yleisöyön ydinjengiläiset